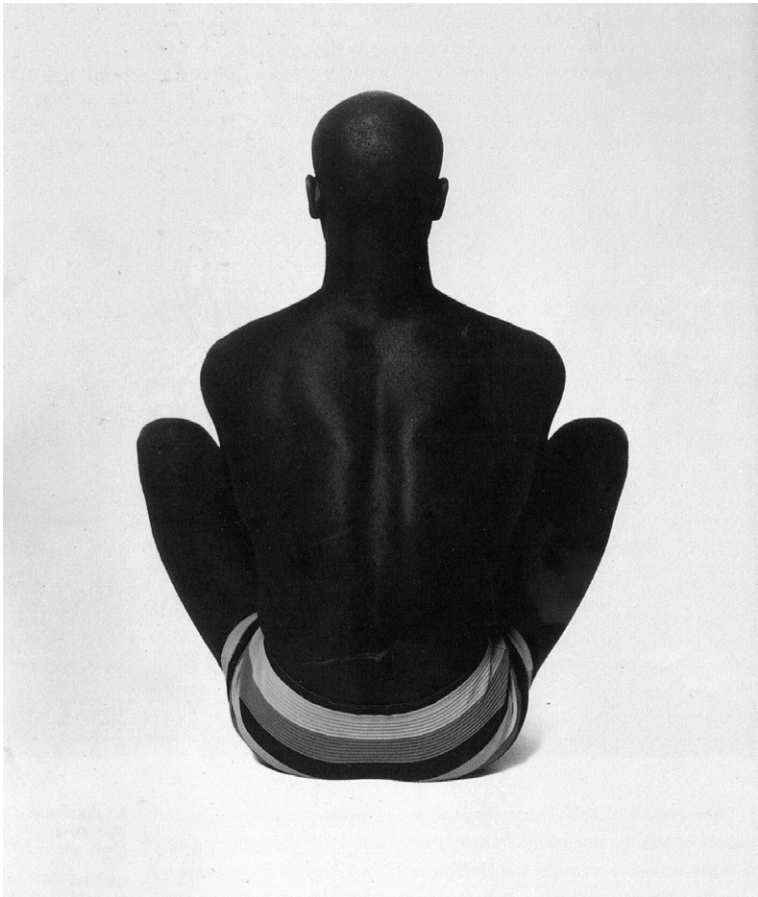


ЧИТАЊЕ ЈЕ,
КАО И ЉУБАВ,
ФЕНОМЕН
ПАЖЊЕ



Шарлоте Марх, *Тревор у купаћим гаћама* (1967)

ΟΓΛΕΔΑΛΟ

ДОДАТИ ДРУГОГ СЕБИ

Беседа 2. ЗВЕБС-а

Шта је за вас књига? Запитате ли се шта вас је навело да изаберете баш ту? Књиге су нам најдоступније, само није свака књига увек она права. Тражећи праву књигу слично је тражењу праве особе која ће нам пружити оно што нам треба у том тренутку. Некада нам треба неко ко ће нас саслушати, подржати, прекорити или шта год. Питање које нам се поставља је - како изабрати оно право?

Ми видимо само спољашњост, корице или лице, то је све што на почетку имамо. Предстоји нам време које морамо да уложимо у некога, да му се посветимо и тек онда разумевајући његову суштину, увиђамо да ли је то особа за нас. Ако неко заиста вреди, ми ћемо се увек враћати тој особи, исто као што се враћамо добрим књигама. То су књиге чија нам је порука увек ту негде, у мислима. Међу њима су и оне о људској души, као Слика Доријана Греја која нас учи да увек постоје последице. Можда се не виде споља, али остају ожиљци које носимо целог живота.

Но, врло често се испостави да нека особа и није за нас, када је упознамо не допадне нам се. Посветили смо јој време, и улагали напоре да остане, али се на крају помиримо са тим да се разилазимо. За све у животу битно је време и место. Да смо некога упознали у неком другом тренутку, било би другачије. Ни ми нисмо увек исти, не тражимо исто. Не можемо неку књигу читати у аутобусу, нека тражи самоћу. Исто је и са људима: са неким ти треба издвојеност, а неки не могу да се искажу без групе.

Књига се много брже прочита него човек, али осетимо исто разочарење због промашаја и са једним и са другим. Тражимо даље некада треба више времена, али увек наставимо са потрагом, јер човек не може живети без осећаја блискости.

Истина, књига није живо биће, али ми смо оно што читамо. Читамо да бисмо разумели или почели да разумевамо себе и друге.

Свакако се дешава да нађемо некога ко нам постане важан и тада морамо да радимо на очувању тога што имамо. Да прихвати-

ОГЛЕДАЛО

мо нешто што нам можда смета, али савршенство не постоји ни у једном човеку и не треба га тражити. Све ово чинимо да бисмо достигли срећу, да бисмо се осећали блажено. То је она укорене-на тежња човека која у сваком од нас постоји и која нас ослобађа усамљености. Она нас не може одвести на погрешан пут, јер је то оно што нам срце жели.

Сигурно барем једном у току дана проведете време са неким са ким се не слажете или не разумете. Зар није боље причати него се изоловати, јер, колико год мислили да сте различити, постоји нешто што вас повезује, а то је потреба за дружењем. Читање значи додавање другог себи. Свака реч, колико год уопштена била значајна је, јер нас води ка прихватању себе самих, других људи и света уопште. Читајте, људи! Прочитано поделите са другима. Читање се, као и љубав - дељењем умножава.

Тијана Арамбашић

Математичка гимназија Београд
Ментор: проф. Радивоје Благојевић

LOVE IS A DEVOTION ISSUE, AND SO IS READING

What is a book for you? Have you ever wondered what made you choose that one? We are surrounded by books, but not every book is for everybody. Looking for the right book is similar to searching for the right person who will give us what we need. Sometimes we need someone to listen to us, support or criticize us whatever the situation is. The question we must ask ourselves is how to recognize who the appropriate one is for us at that moment.

We see only the outside of something - a face or some covers of a book are everything we get at the start. With the time ahead, when we devote ourselves to someone and then with understanding of their essence, we realize if they are suitable for us. If someone is truly worth, we will always come back to that person. We do the same with books. Those are the books of which the message is always in our thoughts. Among them there are the books about human soul such as *The Picture of Dorian Gray* which teaches us that there are always consequences. Maybe we cannot see them from the outside but scars remain for the rest of our life.

It often turns out that someone is not the person for us; and when we meet them, we do not like them. We devote some time to them, but in the end we accept that it is over. For everything in life the time and the place are essential. If we met someone at any other moment, it would be different. We are not always the same; we do not look for the same things. When reading a book, some need loneliness. The same is with people: someone acts in private, but others cannot express themselves without a group.

A man is more difficult to grasp than a book to read, but when it comes to failure, we feel the same disappointment with both. We keep searching, sometimes we need more time to start again, but we always continue, because we cannot manage without others.

The truth is that the book is not a human being, but we identify

MIRROR

ourselves with everything we read. We read to understand or to start understanding other people or just ourselves.

Of course, it happens to meet someone who becomes important to us and then we need to work on keeping that relation. We are to accept something that bothers us but perfection does not exist in anyone and we should not look for it. That is something abstract and we should accept it like that.

All this we do to find happiness, to feel blessed. That is an insatiable desire of Man, which exists in all of us and it leads us from loneliness. It cannot take us on a wrong way because that is what our heart wants.

If you are with someone you do not get along, talk is the solution. Isn't it better to talk than isolate yourself from others? Independently of how much you are different, we all have something in common that is needed for friendship. Every word, no matter how insignificant it seems to be, is crucial, because it leads us to accepting ourselves, others and the world in general. So you should read. Whatever you read, try to share it with others. Because reading, as well as love, gives us power when we share it with others.

Tijana Arambasic

Mathematical Grammar School, Belgrade

Mentor: professor Radivoje Blagojevic

Translated by Tijana Arambasic

Supervisor: professor Mirjana Savic Obradovic

РАЈ НАСТАЊЕН У КЊИГАМА

*Трећа награда 2. ЗВЕБС-а
Дружа награда Звездаријаде 2015.*

Управу сте. Читање, као и свака друга љубав, подразумева занос. Ко би, уосталом, могао да воли девојку у коју није заљубљен?

У читању, као и у љубави, човек излази из себе, постаје део других. Шири се према свету, у жељи да дотакне једну изворну целину.

Знам да је данас мало оних који осећају страст према читању, јер „затворено срце и очи које не виде – увек иду заједно!”

Читање се данас доживљава као губљење времена, јер се љубав своди на мноштво понуђених, краткотрајних „ужитака”. Као тобожње одрицање од живота, при чему се превиђа Камијева мисао да тек „много читања води животу, а мало – одводи од њега.”

Зар смо заборавили талмудску поуку? Двадесет два слова алфабета пала су са божанске круне, учествујући у стварању света. Од тада слово, реч, која „беше на почетку”, како сведочи и апостол и јеванђелиста Јован, јесте она која рађа светлост и знање.

Откад је века, мотиви читања су исти – препознавање те светлости у свету затрпаном стварима.

Књиге, као сабиралишта смисла, призивају одсутни извор, проширујући границе нашег постојања. Као телескопи и микроскопи, оне су су увеличавајућа стакла у којима се огледају дубине времена. Кроз њих се прелама колективни и индивидуални живот, његови успони и посртања. Не читамо само ми књиге, него икњиге читајунас, јер подстичу наше саморазумевање.

Зато вам кажем оно што је било речено и Светом Августину: „Tolle lege!” – „Узми, читай!” Само тако су могућа чуда и истински преображаји.

Знам, тешко је одолети магији технологије, која је најпре избрисала наду и њену сапутницу – идеју бесмртности, па их онда лукаво приграбила себи. Стога већина мисли да су компјутерски читачи свемоћни, а не види да су налик ситу које би хтело да задр-

ОГЛЕДАЛО

жи воду. Аморфна, покретљива, без циља, електронска технологија као да подстиче да и ми постанемо налик њој!

Хтела би да њени хибридни текстови замене добро познате књиге. Да свет, скривен иза њихових корица, тако оголи, пројектује, да све постане доступно и да се низачим више не трага, па ни за истином и њеним смислом.

У природи је сваке моћи да прокламује непотребне и сувишне ствари. Како књига све памти, сећа се забрана, како је горела на ломачи, великог александријског пожара... Али, узалуд је њено затирање, јер пошто је изгубљен, како каже Борхес, рај се настанио у књигама. А сетимо се и Булгакова, који нас уверава да рукописи не горе, водећи нас кроз магични свет романа „Мајстор и Маргарита“!

Стога су библиотеке истинско царство које треба чувати. Оно је једино царство за које је вредно борити се. Зато што не господари – јер је господствено, непотчињава – јер ослобађа, не грли масе – већ појединца, не тражи покорност – већ љубав, а са њом – посвећеност и пажњу.

Упамти: како се ово царство не гради споља, као Вавилонска кула, већ у сопственом срцу, налик храму – градећи њега, можеш изградити себе!

Лука Рангелов

Шеста београдска гимназија Београд
Ментор: проф. Љиљана Маловић Козић

DJEVOJKA KOJA ČITA

Na crno-bijeloj fotografiji, izbljedjeloj od vremena, tanki prsti nepoznate djevojke pokušavaju ukrotiti nemirne uvojke koji su se iskrali iz brižljivo upletene kose na potiljku. Druga ruka je položena na knjigu po čijim koricama, probijajući se kroz staklenu kupolu, svjetlost igra neku čudesni igru. Godina nastanka fotografije je nepoznata, ali dostojanstveni mir u zaustavljenom trenutku ovog veličanstvenog, aristokratskog čina čitanja, kao da se može osjetiti. Nepoznato je i ko je sačuvao ovu sliku „djevojke koja čita” u austrijskoj čitaonici nekadašnjeg hrama knjige, sarajevskoj Vijećnici. Koliko duboke posvećenosti, koliko ljepote u tom pažljivom uranjanju u dušom obuhvaćeni svijet, i koliko na njenom licu nekog uzvišenog smiraja, ozarenja knjigom...

Taj veličanstveni trenutak potpunog predavanja čitanju, magiji crnih, ukošenih simbola, usporediv je jedino sa predavanjem ljubavi koja se može nesebično dijeliti, a da izvor nikada ne ostane prazan.

Negdje sam pročitala da se božansko providenje brine za to da prave knjige dospiju u prave ruke u pravom trenutku. Nismo li mi u traganju za onom univerzalnom, našom knjigom, koja će nam, vođena nekom nevidljivom silom, predstaviti mapu vlastite duhovnosti, našeg vlastitog svijeta.

Odjedanput, iz priča koje su me plašile, začuh lomljenje staklene kupole. Plamen okićen mnoštvom užarenih dijelova granata, spaljuje jednu od najbogatijih zbirki starih spisa na Balkanu, nestaje nježno tkivo hiljadugodišnje baštine.

Sjetih se priče o pečatu prokletstva duboko utisnutu u sudbinu ove građevine. Izroni užasnuto lice Aleksandra Vitke, austrijskog arhitekta koji se, po povratku iz Kaira, suočio sa jezivom istinom da je njegova sanjana „kuća svjetlosti” zapravo sjenovito utočište tame, i da u Vijećnici, osim u centralnom dijelu kupole, vlada potpuni mrak tokom dana...

Ali, rukopisi ne gore. Dobijaju na vrijednosti, kao i sve što je izuzetno, a samim tim i suočeno sa dubokom, neizbježnom patnjom. Osjetih veliku obnoviteljsku snagu 9. maja 2014. godine kada me, na otvorenju obnovljene Vijećnice, drsko dodirnu snop svjetlosti sa nestvarno lijepog stropa. Kao da začuh šapat prošlosti, negdje iz sićušnih pukotina zida u koji je vještom obnoviteljskom rukom ugrađivan i najsitniji autentični dio nekadašnjeg zdanja. Vрати mi se nada da će ponovo, u

OGLEDALO

sjenovitim utočištima čitaonice, neka mlada djevojka poput one sa crno-bijele fotografije upijati bolnu gipkost duha nekog pisca predajući se neodoljivoj, uvijek novoj magiji omamljujuće avanture čitanja.

Odjedanput, poput hladnog mača, jedna misao sasječe moj zanos...

U Parizu je UNESCO utemeljio svjetsku digitalnu biblioteku. U meni zbog toga raste zebnja. Pitam se da li će se u ovoj užurbanoj digitalizaciji zauvijek izgubiti onaj čudesni trenutak uzbuđenja kada nježne jagodice prstiju dodirnu hrapave korice knjige, u neizrecivom uzbuđenju pred uranjanjem u nepoznato. Kako u osakaćenim virtuelnim porukama osjetiti onu veličanstvenu, aristokratsku posvećenost čitanju, koja je, po riječima Jose Ortega y Gasset, baš kao i ljubav- fenomen pažnje. Fenomen koji ne donosi uvijek radost. Naprotiv, predavanje magiji čitanja, baš kao i magiji ljubavi, nerijetko je bolno suočavanje sa vlastitim strahovima i bezdanima. Ali, ipak, predajemo se tom ognju iako znamo da će nas i zaslijepiti i spržiti i grijati i ozariti. U čudesnoj mreži asocijacija, književno djelo, baš kao i život, kao i ljubav, kao kosmos, treperi u svim pravcima. U tom treperenju, čudesnom tkanju pričanja, treperimo i mi sami, uvijek iznova, sa istom strašću, vraćajući se novoj knjizi, tom, kako Kafka napisala, „sječivu za smrznuto more u nama”, vjerujući da ćemo tako otopljeni smireno poteći ka svom izvoru...

Haruna Bandić

Prva gimnazija Sarajevo

Mentor: prof. Damir Šabotić

НАЋИ СЕБЕ У ГЛАВНОМ ЛИКУ

Беседа 2. ЗВЕБС-а

Пажња је недељива, тако кажу, а та тврдња уврштена је и у уцбенике психологије. Пажња подразумева, следећи и даље непогрешиву дефиницију, усредсређеност на одређен број релевантних елемената у свести. Но, јавља ли се осећање љубави у нашој свести? Да ли је читање само свесна активност? Ако би требало да буде, зашто сањамо, поистовећујемо се, видимо кроз призму оних који су створени у речима исписаним на страницама књига? Свих тих многобројних књига.

Како, питате се? Сигурна сам да се свакоме од вас догодило. Можда не свесно (помињање стања свесног и несвесног сада је не-намерно). Мени свакако јесте. Видела сам многе сцене, призоре, упознала архетипове, поистоветила своје идеје, па се све чини као да доживљавамо „*déjà vu*”.

Само, будите пажљиви, да се не задесите покрај валије Андрићеве *Проклеће авлије*, мизантропа огорченог у сопственом незнању, па да будете одбачени или чак осуђени због својих мисли, жеља, идеја, због онога што јесте и онога што читате. Да ли би се ове две саставне реченице можда могле искористити као синоними?

При читању имате свој скровити кутак, читав нови свет који се отвара пред вама, а ви сте у улози критичара, улози некога, рекла бих „са друге стране корица” ко полако прелази невидљиву линију и закорачује у други живот, друго време, место. Чини се да је све блиско свету који је пре само неколико минута постојао, око вас, а опет, боје су другачије, звукови долазе са неким до сада непознатим призвуком, и постоје неки сасвим нови људи у оквирима нових простора зачас изграђених око вас. На тај начин ви сте, желели то или не, неминовно постали део света дела које читате. И више ништа не постоји око вас. Чини се, са себе сте збацили терет свега што се осећали, изгубили сте успомене, али се не плашите за њих, јер сте врло добро свесни тога да оне и не нестају баш тако лако,

ОГЛЕДАЛО

већ су мање- више уткане у структуру сваког од нас и вратиће се чим испустите књигу из руку. Али сада их нема, као ни ичега што јесте. Ви сте сада само неко пред ким се отвара сасвим нови, и до сада непознат свет.

Ко сте сад? Чији идентитет преузимате? Опет, добро размислите, иако можда нећете у почетку схватати, онај за чији се идентитет определите је онај ко је најближи вама. Нашли сте себе у лику. Од тог тренутка па надаље, у вама лежи неумољива жеља за добрим исходом судбине вашег миљеника, за оним који ће вам током романа потврдити: да, истина је, неко као ви је предодређен да му буде живота са срећним крајем, са дугим трајањем и вечитим памћењем”. Е сада, када на пример завршите обешени пре тридесете, протерани или омрзнути, као лик у роману, наравно, то ће изазвати велики бес према писцу. Па како се само усудио да заврши са „вама” тако а ви сте већ испланирали сасвим светлу будућност за себе?

И питам, не са немерљивом дозом дивљења, како су само та велика имена знала да пронађу човека у свим својим искуствима, грешкама, жељама и сновима. Не трудимо ли се у свакој борби будемо Хемингвејев старац који данима лови, док не ухвати највећу рибу, и када нема никога нисмо ли се при сваким сусретом са „законом” осетили као јунак Кафкиног *Процеса*, или смо се кретали по баруштинама, без циља и повратка, без сврхе и смисла, попут Вука Исаковича. Само нисмо умели да се крећемо баш маестрално лирски формираном реченицом, како то уме Црњански.

И онда, ту застајемо. Нисмо ли и сами волели као што се воли у сваком великом делу? Па сетите се само Хамлета и Офелије, Фауста и Грете, Соње и Раскољникова и свих оних чије се љубави нису нашле у школским лектирама.

Нисмо ли? Но, плашим се, можда нису све љубави тако „шекспировске” - има и оних мање сретљих од почетка али не са трагичним крајем. Како Кертес у свом аутобиографском делу каже: „Наша је љубав била попут глувонеомог детета, које трчи без циља, али је срећно док трчи”.

Верујем да љубав према читању, према књизи, не може бити попут глувог детета. Не никако. Јер, увек постоји опција. Опција нежног затварања и и одлагања књиге без проливених суза и излива беса који обично следи када особу „одложите”. Књигу ћете одложити, наравно, ако нисте пронашли заједнички језик са њом, ако се вашом читалачком укусу не допада ритам успостављен зарезима, ако сте после неколико страница изгубили и најмању трунку жеље, да наставите. Али молим вас, не одлажите књигу, јер се не понаша полтронски према вашим јасно утемељеним ставовима и идејама. Не чините то. Прочитајте, обећавам вам да време неће бити узалуд утрошено. Била бих довољно смела да кажем да је чак

ОГЛЕДАЛО

могуће да промените мишљење, а ако не, онда барем схватите да је неко умео да изгради другачију призму, па се палета боја више не прелама на исти начин као код вас. Проналазите књиге са којима се разумете са којима живите, али то се не сматра полигамијом. Од сваке сазнајете нешто ново, према свакој имате јединствену и непоновљиву љубав. Неке су вам једноставно драге, неке истински волите, неке вас привлаче, а о некима бисте желели да бринете, као о малом детету.

Та, сетите се само великог Балзака који би данима затворен у соби писао и писао *Људску комедију*. О њему су познаници сведочили да је умео искрено да жали када би неко од јунака завршио свој животни век, а притом узмите у обзир да је он писац тих дела! Дакле, он је тај који држи све конце у својим рукама. Или ипак не? Ово питање је крајње сложено и верујем да захтева образложење. Наиме, сматрам да је писац истовремено и читалац свог дела, он има привилегију да се на његов узвик „сезаме, отвори се” открива благо које написано дело носи у себи. Истовремено, сам је свој највећи критичар, као што свако од нас није само неко ко чита дело већ му истовремено даје и једну сасвим нову димензију доживљајем дела који је специфичан и непоновљив за сваког појединца. Да ли је ико умео боље описати апсурд него Кафка и Ками? Двојица К. Писаца који су пробили до тада постојеће „границе” књижевности бацањем човека у непрегледно море бесмисла. И сада, да се ви питате, бисте ли се определили за апсурд, апсурд својих мисли и емоција, или бисте наставили да верујете у њих?

Ја гласам за љубав, љубав према читању, љубав према животу, љубав уопште. Како Ками каже, „Са толико сунца у сећању, како сам се могао кладити на апсурд?”

Марина Кузминац

Митровачка гимназија Сремска Митровица

Ментор: проф. Јасминка Ђурковић

ΟΓΛΕΔΑΛΟ
